

Program obuke i priručnik o postupcima pred Sudom pravde Evropske unije

Kingdom of the Netherlands

ЦЕНТАР ЗА ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ
CENTER FOR LEGAL RESEARCH AND ANALYSIS

Naslov:

Program obuke i priručnik o postupcima pred Sudom pravde Evropske unije

Izdavač:

Center for Legal Research and Analysis (CLRA), North Macedonia

Građanska Alijansa, Montenegro

Civil Rights Defenders, Serbia

Civil Rights Defenders, Albania

Autor:

dr Aniel Pahladsingh,

sudija i komesar u Holandskom institutu za ljudska prava

Redakcija i stručna saradnja:

Milena Josifovska, CLRA

Martina Zafirovska, CLRA

Ivan Radulović, Građanska Alijansa

Grafički dizajn:

Relativ

Mjesto i godina izdanja:

Skoplje, 2026

Ova publikacija izrađena je u okviru projekta „Jačanje regionalne pravosudne saradnje na Zapadnom Balkanu za djelotvorno vođenje postupaka pred Sudom pravde EU i primjenu Povelje EU o osnovnim pravima“, uz podršku Kraljevine Holandije. Autori snose isključivu odgovornost za sadržaj publikacije i on se ni na koji način ne može smatrati odrazom stavova Kraljevine Holandije.

Sadržaj

LISTA SKRAĆENICA	4
SAŽETAK	5
UVOD	7
1. Modul 1 - Uvod u Sud pravde Evropske unije i digitalne resurse	7
1.1 O Sudu pravde EU	7
2. Modul 2 - Postupak prethodnog odlučivanja	10
2.1 Svrha postupka donošenja prethodne odluke	10
2.2 Jezik	11
2.3 Tri faze	11
3. Modul 3 - Izrada i podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku	22
3.1 Zahtjev za prethodnu odluku	22
3.2 Kako bi trebalo sastaviti rješenje o upućivanju?	23
3.3 Koje formalnosti se moraju ispuniti?	23
3.4 Sadržaj zahtjeva za prethodnu odluku?	23
4. Modul 4 - Hitni postupci i privremene mjere	25
4.1 Privremene mjere pred Opštim sudom i SPEU	25
4.2 Hitni postupci: PPU i PPA	26
4.3 Izmjena: prethodna pitanja pred Opštim sudom	28
ANEKS – DOKUMENTI:	31

Lista skraćenica

CELEX	CELEX identifikator
ECLI	Evropski identifikator sudske prakse
EKLJP	Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
ELI	Evropski identifikator zakonodavstva
ESLJP	Evropski sud za ljudska prava
EU	Evropska unija
GA	Generalni advokat
NVO	Nevladina organizacija
PDV	Porez na dodatu vrijednost
PPA	Ubrzani postupak
PPU	Hitni postupak za prethodno odlučivanje
PSBP	Prostor slobode, bezbjednosti i pravde
RSS	Sistem za automatsko praćenje i primanje obavještenja
SPEU	Sud pravde Evropske unije
UEU	Ugovor o Evropskoj uniji
UFEU	Ugovor o funkcionisanju Evropske unije

Sažetak

Kontinuirana pravna edukacija nosilaca pravosudnih funkcija od ključnog je značaja za unapređenje vještina sudija, tužilaca i pravnika praktičara, podsticanje promjene načina razmišljanja i sticanje potrebnog znanja o jurisprudenciji Suda pravde Evropske unije i praktičnoj primjeni Povelje u nacionalnim pravnim okvirima.

Regionalni projekat „Jačanje regionalne pravosudne saradnje na Zapadnom Balkanu za djelotvorno vođenje postupaka pred Sudom pravde EU i primjenu Povelje EU o osnovnim pravima”, koji podržava Kraljevina Holandija, ima za cilj jačanje kapaciteta pravosudnih aktera u Sjevernoj Makedoniji, Crnoj Gori, Srbiji i Albaniji za djelotvornu primjenu prava EU i Povelje EU o osnovnim pravima uoči njihovog budućeg pristupanja Evropskoj uniji.

Specifični ciljevi koji se ovim projektom žele postići su: (i) jačanje regionalne saradnje, (ii) razmjena znanja o zajedničkim izazovima i rješenjima u vezi sa Poveljom EU i postupcima pred SPEU, i (iii) unapređenje kapaciteta pravosuđa za vođenje postupaka pred SPEU i primjenu Povelje EU.

Ovaj izrazito praktičan kurs pružiće produbljeno razumijevanje postupka donošenja prethodne odluke pred Sudom pravde Evropske unije (SPEU). Poznavanje sudske prakse SPEU od suštinskog je značaja za ostvarivanje uspješnog dijaloga između nacionalnog suda i SPEU.

Kroz praktične primjere i diskusije o sudskoj praksi učesnici će steći uvid u postupke koji se vode pred SPEU.

U Modulu 1 objašnjavaju se sljedeće teme:

- a) Opšti uvod u rad Suda pravde EU (SPEU) i Opšteg suda, uključujući nadležnost SPEU;
- b) Internet stranice Curia i EUR-Lex i kako pronaći informacije o presudama, mišljenjima, predmetima u toku pred SPEU i drugim dokumentima relevantnim za nacionalne sudije, kao što su *Preporuke nacionalnim sudovima u vezi sa pokretanjem postupka za donošenje prethodne odluke*;
- c) Različite vrste postupaka pred SPEU i Opštim sudom.

U Modulu 2 objašnjavaju se sljedeće teme:

- a) Domašaj člana 267 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije i nadležnost SPEU u pravu EU;
- b) Jezički režim;
- c) Tri faze postupka SPEU u postupku donošenja prethodne odluke:
 - 1. Faza 1: nacionalni sud može, a u nekim slučajevima mora, uputiti pitanje SPEU radi pojašnjenja tumačenja prava EU („Faza 1”).
 - a) Uloga najvišeg nacionalnog suda i nižeg suda u postupku donošenja prethodne odluke: kada nacionalni sud može (ili mora, ako žalba nije u toku) uputiti pitanje ako je odluka o pravu EU neophodna za presuđenje.

- b) Primjena CILFIT kriterijuma: ocjena da li postoji *acte clair* ili *acte éclairé*, što opredjeljuje potrebu da nacionalni sud uputi pitanja SPEU.
- c) Odbijanje nacionalnog suda da uputi pitanje i obaveza obrazloženja u presudi (sudska praksa SPEU i ESLJP)
- d) Uloga stranaka u nacionalnom postupku i postupku donošenja prethodne odluke;
- e) Uloga nacionalnog suda u postupku donošenja prethodne odluke;
- 2. Faza 2: SPEU zatim odlučuje kako relevantno pravo Unije treba tumačiti;
- 3. Faza 3: SPEU vraća predmet nacionalnom sudu da odluči o meritumu predmeta.

U Modulu 3 objašnjavaju se sljedeće teme:

- a) Zahtjev za prethodnu odluku – praktična razmatranja za upućivanje zahtjeva.
- b) Preporuke nacionalnim sudovima u vezi sa pokretanjem postupka za donošenje prethodne odluke.
- c) Uloga nacionalnog suda nakon presude SPEU.

U Modulu 4 objašnjavaju se sljedeće teme:

- a) Privremene mjere pred SPEU i Opštim sudom .
- b) Brzi postupci: PPA, PPU i prioritetno postupanje.
- c) Opšti sud i nadležnost za prethodne odluke.

Metodologija/ključne tačke kursa

- » Kurs će voditi pravni eksperti koji će razmatrati ključne teme, ilustrovane primjerima i predmetima iz prakse.
- » Fokus je na preplitanju evropskog i nacionalnog prava u zajedničkom pravnom poretku. Predavači obučavaju učesnike o uticaju i direktnom dejstvu prava EU.
- » SPEU je objavio preporuke (internet stranica Curia) koje služe kao metodologija za upućivanje pitanja.
- » Na predavanjima će biti objašnjena internet stranica SPEU (Curia) i šta se na njoj može naći, kao što su presude, mišljenja, predmeti u toku, pravosnažne nacionalne presude, izvještaji istraživačkog i dokumentacionog centra.
- » Praktične smjernice o tome kako formulisati prethodna pitanja za SPEU biće podijeljene učesnicima u posebnom dokumentu.
- » Nakon svake sesije slijedi vrijeme za pitanja i odgovore radi razmjene ideja, kao i diskusije u kojima će učesnici imati priliku da podijele svoja profesionalna iskustva.

Uvod

Postupak po zahtjevu za prethodnu odluku uređen je članom 267 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije („UFEU”) i unapređuje jednoobrazno tumačenje i primjenu prava EU u svim državama članicama EU, nudeći sudovima i tribunalima država članica način da pred SPEU iznesu, radi donošenja prethodne odluke, pitanja tumačenja prava EU kada je odluka SPEU neophodna da bi im omogućila da donesu presudu.

Stoga, kada se pojave pitanja u vezi sa tumačenjem prava EU, nije na samim nacionalnim krivičnim sudovima da ih riješe. Tumačenje direktiva, Povelje EU o osnovnim pravima („Povelja”) i drugih relevantnih načela, kao i eventualnih praznina u zakonodavnom okviru EU, rješavaće SPEU, kroz prethodne odluke o pitanjima koja upućuju sudovi država članica u skladu sa članom 267 UFEU.

1. Modul 1 - Uvod u Sud pravde Evropske unije i digitalne resurse

Ciljevi učenja

Na kraju ovog modula učesnici bi trebalo da budu u stanju:

- Da razumiju ulogu i strukturu SPEU i Opšteg suda;
- Da razlikuju glavne vrste postupaka pred SPEU;
- Da koriste CURIA i EUR-Lex za pronalaženje relevantne sudske prakse i dokumenata EU;
- Da identifikuju ključne izvore relevantne za postupke donošenja prethodne odluke.

1.1 O Sudu pravde EU

Sud pravde Evropske unije (SPEU) je pravosudna institucija Evropske unije.

Riječ je o instituciji koju čine dva suda:

1. Sud pravde i
2. Opšti sud.

Sud sprovodi i tumači pravo EU. On obezbjeđuje da institucije EU i države članice poštuju ovo pravo. Sud daje jedinstveno tumačenje prava EU kako bi se ono primjenjivalo na isti način u cijeloj EU.

1.1.1 Šta Sud radi?

Sud pravde Evropske unije osnovan je 1952. godine. Njegova misija je da sprovodi i tumači pravo EU.

Sud:

- ispituje da li su odluke i propisi EU zakoniti;
- obezbjeđuje da države članice i institucije EU poštuju ove propise;
- kada nacionalni sud ne zna tačno kako da protumači pravo EU, ili sumnja u važenje nekog akta EU, odgovara na pitanja tog nacionalnog suda kako bi to razjasnio.

1.1.2 Ključne funkcije i vrste predmeta u nadležnosti SPEU

1. Prethodne odluke: odgovaranje na pitanja nacionalnih sudova o tumačenju ili važenju prava EU radi obezbjeđivanja dosljedne primjene.
2. Tužbe za poništaj: proglašavanje akata EU nezakonitim ako krše ugovore EU ili osnovna prava.
3. Tužbe zbog propuštanja: odlučivanje o tome da li su institucije EU propustile da djeluju kada su bile dužne.
4. Tužbe zbog povrede obaveza (postupci zbog povrede): obezbjeđivanje da države članice poštuju pravo EU, često na inicijativu Evropske komisije.
5. Žalbe: odlučivanje isključivo o pravnim pitanjima protiv presuda Opšteg suda.

1.1.3 Ključni zadaci i nadležnosti Opšteg suda

1. Tužbe za poništaj: razmatra tužbe za poništaj ili zbog propuštanja koje fizička ili pravna lica podnose protiv institucija, agencija ili organa EU.
2. Pravo konkurencije i trgovinsko pravo: postupa u predmetima konkurencije, državne pomoći, trgovine i intelektualne svojine (npr. žigovi).
3. Tužbe država članica: razmatra tužbe država članica protiv Evropske komisije ili Savjeta u određenim oblastima poput državne pomoći ili dampainga.
4. Predmeti naknade štete: odlučuje o predmetima u kojima se traži naknada štete koju su prouzrokovale institucije EU.
5. Prethodne odluke: postupa po određenim zahtjevima za prethodnu odluku prenijetim sa Suda pravde (npr. PDV, carine).

1.1.4 Internet stranica Curia

Internet stranica Curia zvanični je portal Suda pravde Evropske unije (SPEU). Pruža pristup sudskoj praksi, postupcima i platformi e-Curia za elektronsko podnošenje dokumenata.

Link: <https://curia.europa.eu/site/>

- Praćenje predmeta: baza sudske prakse sadrži sve zahtjeve, presude i pravne dokumente.

Link: https://curia.europa.eu/site/jcms/d2_5106/en/case-tracking-publicly-available-information

- e-Curia: ova aplikacija koristi se za elektronsku razmjenu dokumenata, obavezna je za neke postupke i besplatna je.
- Informacije o tome kako SPEU radi: https://curia.europa.eu/site/jcms/d2_5108/en/how-the-procedure-works
- Rasprave: najvažnije rasprave i objavljivanja presuda prenose se uživo na stranici.

1.1.5 Internet stranica EUR-Lex

EUR-Lex je zvanična onlajn baza podataka prava Evropske unije (EU), koja pruža besplatan, svakodnevno ažuriran pristup pravnim dokumentima na sva 24 zvanična jezika EU. Njome upravlja Kancelarija za publikacije Evropske unije i nudi sveobuhvatne informacije, od osnivačkih ugovora do nacionalnih mjera transponovanja.

- Pravo EU (ugovori, uredbe, direktive, odluke).
- Sudska praksa: dokumenti Suda pravde Evropske unije, uključujući presude, rješenja i mišljenja generalnih advokata.
- Pripremni dokumenti: zakonodavni predlozi, izvještaji, zelene i bijele knjige.
- Zakonodavni postupci EU: vremenska linija i detaljne informacije o fazama zakonodavnih postupaka, od predloga do usvajanja.
- Međunarodni sporazumi.

1.1.6 Ključne karakteristike i funkcionalnosti

- CELEX brojevi: svaki dokument ima jedinstven CELEX identifikator, nezavisan od jezika.
- ELI/ECLI identifikatori: podržava evropski identifikator zakonodavstva (ELI) i evropski identifikator sudske prakse (ECLI) za precizno lociranje dokumenata.
- Višejezični prikaz: omogućava istovremeni prikaz do tri jezičke verzije dokumenta.
- Napredna pretraga i obavještenja: nudi brzu, naprednu i ekspertsku pretragu (Bulovi operatori) i omogućava registrovanim korisnicima da sačuvaju pretrage i primaju RSS obavještenja.
- Pristup N-Lex platformi: linkovi ka platformi N-Lex za pristup nacionalnom pravu.

Ključna poruka

Postupak donošenja prethodne odluke zasniva se na saradnji između nacionalnih sudova i SPEU i ima za cilj obezbjeđivanje jednoobraznog tumačenja i primjene prava EU u svim državama članicama.

2. Modul 2 - Postupak prethodnog odlučivanja

Ciljevi učenja

Na kraju ovog modula učesnici bi trebalo da budu u stanju:

- Da razumiju svrhu i faze postupka donošenja prethodne odluke;
- Da prepoznaju kada nacionalni sud može ili mora uputiti pitanja SPEU;
- Da primijene CILFIT kriterijume u praksi;
- Da razumiju uloge nacionalnih sudova, stranaka i SPEU tokom postupka.

2.1 Svrha postupka donošenja prethodne odluke

U 2025. godini riješena su 774 predmeta:

- 561 postupak za donošenje prethodne odluke, uključujući 3 hitna postupka za donošenje prethodne odluke,
- 51 direktna tužba, uključujući 38 utvrđenih povreda obaveza protiv 20 država članica,
- 5 presuda kojima je utvrđena „dvostruka povreda obaveza”,
- 156 žalbi protiv odluka Opšteg suda, uključujući žalbe u kojima je odluka Opšteg suda ukinuta.

Prosječno trajanje postupaka:

- 16,7 mjeseci.

Prosječno trajanje hitnih postupaka za donošenje prethodne odluke (PPU):

- 3,4 mjeseca;
- 1322 predmeta u toku na dan 31. decembra 2025. godine.

2.1.1 Glavne oblasti kojima se SPEU bavio u 2025. godini

Oblast	Broj predmeta
Prostor slobode, bezbjednosti i pravde	142
Državna pomoć i konkurencija	132
Ekonomska i monetarna politika	111
Sloboda kretanja i poslovnog nastanjivanja – unutrašnje tržište	106
Zaštita potrošača	95
Zajednička spoljna i bezbjednosna politika	79
Usklađivanje zakonodavstava	76
Životna sredina	63
Socijalna politika	52
Saobraćaj	47

- Ova statistika odražava značaj postupka po zahtjevu za prethodnu odluku za pravni sistem Evropske unije. Pravo EU funkcionira kroz sistem „decentralizovanog” sprovođenja, u kojem su nacionalni sudovi glavni pokretači poštovanja prava.
- Međutim, nije na samim nacionalnim sudovima da utvrde preciznu prirodu prava i obaveza koji proizilaze iz akata EU. Tumačenje Ugovorâ, direktiva i drugih akata EU u nadležnosti je SPEU.
- U decentralizovanom pravosudnom sistemu EU, postupak po zahtjevu za prethodnu odluku sredstvo je za unapređenje pravnog jedinstva i podsticanje razvoja prava EU, stvaranjem prilike za dijalog između nacionalnih sudova i SPEU.
- SPEU ne može dati tumačenje nacionalnog prava (predmet C-6/64, Costa – ENEL). Ako nacionalni sud formuliše svoje pitanje tako da od SPEU ipak zahtijeva da odluči o važenju nacionalnog prava, Sud EU se može proglasiti nenadležnim.
- Pored toga, SPEU odgovara samo na prethodna pitanja koja se tiču stvarnog spora. Isključivo hipotetičke predmete – ma koliko bili zanimljivi – SPEU ne razmatra (npr. predmet C-83/91, Meilicke ili C-156/23, Ararat).

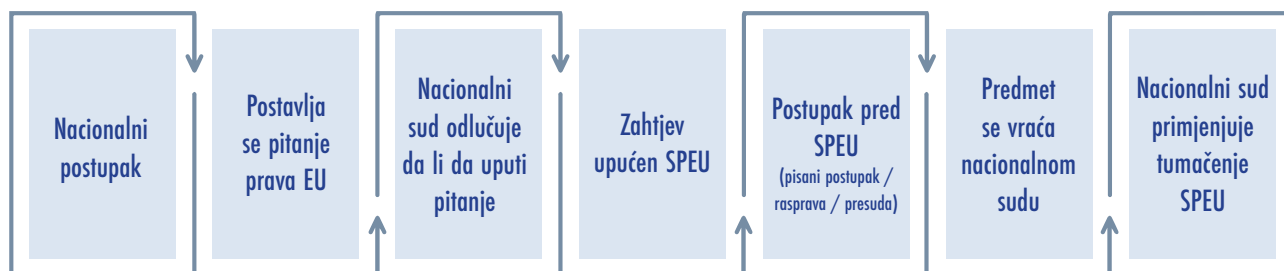
2.2 Jezik

- Važna karakteristika postupka jeste jezik predmeta.
- Mogućnost da se postupak pred sudom vodi na jeziku koji razumijete i da se sudske presude mogu čitati osnovni je dio demokratije i vladavine prava.
- Radni jezik SPEU je francuski i sve dokumente SPEU prevodi na francuski. Međutim, svaki predmet ima i svoj „jezik predmeta”.
- U postupcima po zahtjevu za prethodnu odluku, jezik predmeta je jezik suda ili tribunala koji je uputio zahtjev. To strankama u postupku pred nacionalnim sudom omogućava da pisana i usmena izjašnjenja daju na tom jeziku.
- Dakle, Sud pravde radi na sva 24 zvanična jezika EU. Sva komunikacija sa strankama odvija se na jeziku predmeta.
- U direktnim tužbama, jezik predmeta je jezik koji izabere tužilac. Ako je tužena država članica EU, to mora biti jedan od zvaničnih jezika te države.
- U žalbenim postupcima, jezik predmeta je jezik na kojem je donesena presuda Opšteg suda.

2.3 Tri faze

SPEU je izdao skup preporuka upućenih nacionalnim sudovima u vezi sa pokretanjem postupka za donošenje prethodne odluke („Preporuke”). Ovaj dokument oslanja se na Preporuke, Poslovnik SPEU („Poslovnik”), sudsku praksu, kao i druge izvore, kako bi praktičarima pružio praktičan pregled postupka donošenja prethodne odluke.

Kada se pred nacionalnim sudom nađe predmet u kojem se postavlja pitanje tumačenja prava EU, nacionalni sud može, a u nekim slučajevima mora, obratiti se SPEU radi pojašnjenja tumačenja prava EU („Faza 1”). SPEU zatim odlučuje kako relevantno pravo Unije treba tumačiti („Faza 2”) i vraća predmet nacionalnom sudu da odluči o meritumu predmeta („Faza 3”). Svaka od ovih faza redom se razmatra u ovom odjeljku.

2.3.1 Ključne karakteristike postupka po zahtjevu za prethodnu odluku

- Da bi upućivanje bilo moguće, mora postojati pitanje prava EU o kojem je odluka SPEU neophodna da bi nacionalni sud mogao donijeti presudu.
- Prosječno vrijeme za dobijanje odluke po zahtjevu za prethodnu odluku iznosi 15–18 mjeseci.
- Postoji hitni postupak („PPU”) dostupan na osnovu člana 267 stav 4 UFEU, i članova 107–114 Poslovnika SPEU. On će se primijeniti kada je lice lišeno slobode, a odluka SPEU može uticati na odluku o pritvoru, ili kada su u pitanju prava djece. Nacionalni sud mora zatražiti ovaj postupak, navodeći razloge za to.
- Nacionalni sud je na osnovu člana 267 UFEU ovlašten da uputi zahtjev u bilo kojem trenutku nacionalnog postupka; pravilo nacionalnog prava koje to sprječava mora se izuzeti iz primjene.
- Pored redovnih sudova, pitanje može uputiti i istražni sudija; tužilac, međutim, ne može.
- Sudovi posljednje instance krše član 6 EKLJP i član 267 UFEU u vezi sa članom 47 Povelje EU ako ne obrazlože odbijanje da upute pitanje prava EU SPEU. Ustavni sudovi u nekim zemljama (npr. Njemačka, Slovenija) odbijanje upućivanja pitanja prava EU SPEU takođe smatraju povredom ustavnog prava na zakonitog sudiju. Postojanje individualnog prava na obraćanje ustavnom sudu ne smatra se dodatnim pravnim lijekom, pa je vrhovni sud dužan da uputi pitanje SPEU ako pitanje nije „*acte clair*” / „*éclairé*”.

2.3.2 Faza 1 postupka: pred nacionalnim sudom ili tribunalom

2.3.2.1 Kada je korisno tražiti prethodnu odluku?

Nacionalni sudovi imaju obavezu da primjenjuju prava EU koja imaju direktno dejstvo i da izuzmu iz primjene nacionalno pravo i praksu koji ta prava mogu kršiti. Prvi cilj okrivljenog jeste da nacionalni sud zanemari nacionalno zakonodavstvo ili praksu koji su u suprotnosti sa pravom EU i da neposredno primijeni pravila EU koja su povoljnija. U tom smislu, stranke treba da pokažu da je pravo EU jasno i da se primjenjuje na njihov predmet. S tim u vezi, ponekad je korisno uvjeriti sud u jasno značenje odredbe prava EU korišćenjem stranih presuda koje joj daju isto značenje. Tek kada nacionalni sud nije spreman da protumači pravo EU onako kako predlaže okrivljeni, traženje prethodne odluke može postati korisno. U tom trenutku potrebno je nacionalnom sudu pokazati da postoji pitanje ili sumnja u pogledu tačnog značenja prava EU i da to mora riješiti SPEU.

Ovlašćenje za upućivanje prethodnog pitanja pripada isključivo nacionalnom sudu, bez obzira na to da li su stranke to tražile u glavnom postupku. Ocjena neophodnosti upućivanja prethodnog pitanja i njegove relevantnosti spada u isključivu nadležnost nacionalnog suda kojem je spor podnesen.

2.3.2.2 Ko podnosi zahtjev?

- Stranke u postupku pred nacionalnim sudom ne podnose zahtjev neposredno SPEU.
- Odluka o tome da li će se zahtjev uputiti SPEU pripada isključivo nacionalnom sudu.
- Nacionalni sudovi i tribunali svake instance imaju diskreciono pravo da upute zahtjev SPEU, a viši sud ne može spriječiti niži sud da uputi zahtjev. Isto tako, ne postoji zahtjev da stranke prihvate upućivanje.
- Takvo pitanje može postaviti „svaki sud ili tribunal” države članice. SPEU je prihvatao i pitanja ad hoc tijela. Ako se pitanje prava EU postavi pred sudom protiv čijih odluka ne postoji pravni lijek, pitanje se mora uputiti.
- Samo su „pravosudna tijela” država članica nadležna da upućuju pitanja za prethodnu odluku. Ovaj pojam nije definisan nigdje u Ugovoru, ali je u sudskoj praksi Suda (predmet C-54/96, Dorsch) formulisan niz kriterijuma na osnovu kojih se može utvrditi da li je zaista riječ o pravosudnom tijelu (vidjeti i predmet C-115/22). Ti kriterijumi su:
 1. da je tijelo ustanovljeno zakonom, da ima stalni karakter i obavezu nadležnost; i
 2. da primjenjuje pravna pravila i odlučuje nakon kontradiktornog postupka, pri čemu mora biti nezavisno.

Arbitri ne ispunjavaju ove kriterijume (predmet C-102/81, *Nordsee*), kao ni upravni organi koji odlučuju o upravnim žalbama (predmet C-24/92, *Corbiau*). Oni ne mogu upućivati pitanja za prethodnu odluku Sudu EU.

2.3.2.3 U kojim okolnostima se zahtjev može podnijeti?

- U slučaju pitanja tumačenja prava EU, nacionalni sud mora utvrditi da li je prethodna odluka SPEU neophodna da bi mu omogućila da donese presudu. To je, na primjer, slučaj kada postojeća jurisprudencija SPEU ne pruža potrebne smjernice o tome kako primijeniti odredbu prava EU na novi skup činjenica.
- SPEU ne odgovara na hipotetička pitanja, pa je važno da je pojašnjenje neophodno da bi nacionalni sud odlučio u postupku.
- Pitanja o tumačenju prava EU koja uputi nacionalni sud u činjeničnom i zakonodavnom kontekstu za čije je definisanje taj sud odgovoran uživaju pretpostavku relevantnosti.
- SPEU može odbiti da odluči o pitanju koje je uputio nacionalni sud samo kada je sasvim očigledno da traženo tumačenje prava EU nema veze sa stvarnim činjenicama glavnog postupka ili njegovim predmetom, kada je problem hipotetički, ili kada Sud ne raspolaže činjeničnim ili pravnim elementima neophodnim da na postavljena pitanja da koristan odgovor.
- Na osnovu člana 267 UFEU, SPEU je nadležan da donosi prethodne odluke o tumačenju Ugovorâ i sekundarnog prava, uključujući direktive EU o procesnim pravima. Važno je napomenuti da nacionalni sud ne može formulisati pitanja zasnovana samo na Povelji. Pitanja se moraju pozivati na pravo EU.

Riječ opreza

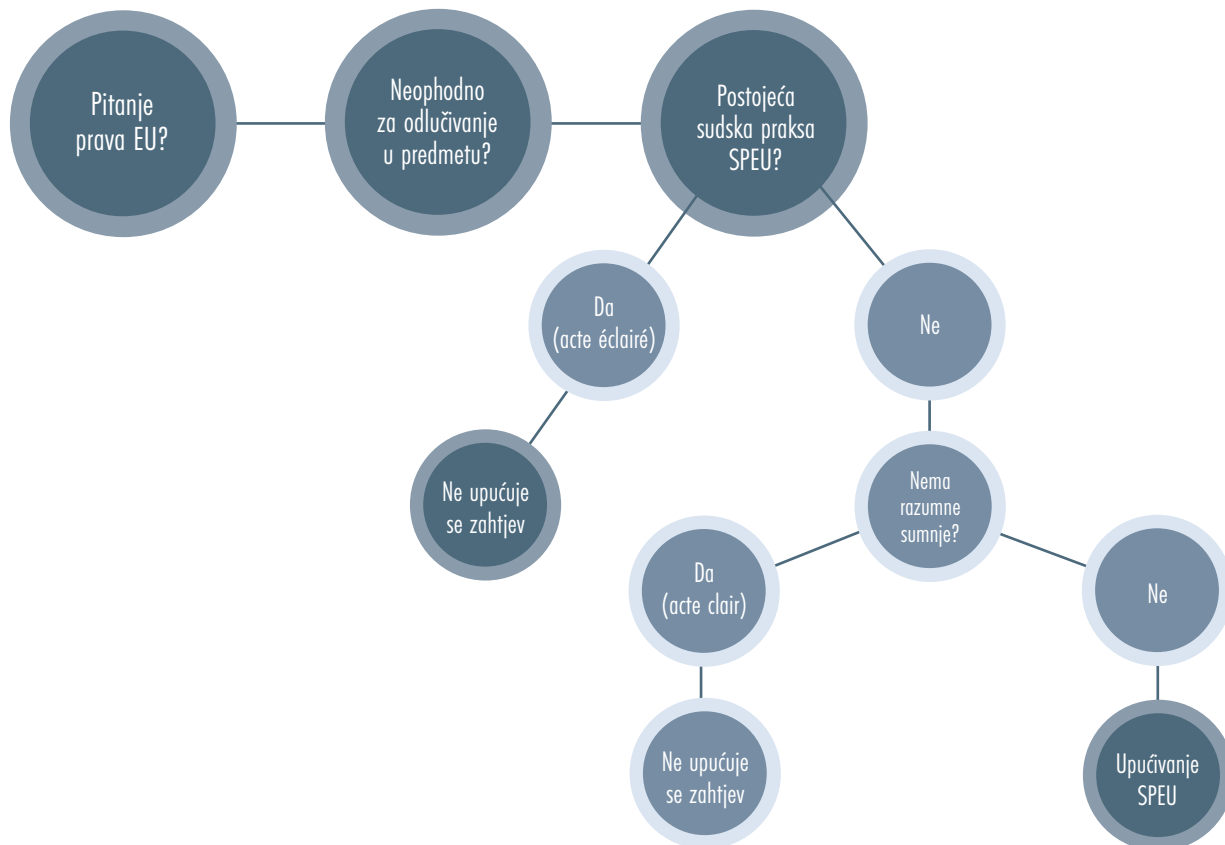
Upućivanje prethodnog pitanja možda nije preporučljivo kada postoji sukob između pojedinačnog interesa okrivljenog i cilja strateškog parničenja koji se upućivanjem želi postići. Između ostalog, vrijedi uzeti u obzir da proces po zahtjevu može trajati duže od godinu dana i da odlaže ishod predmeta koji bi se inače mogao brže riješiti. To je posebno relevantno kada je okrivljeni u pritvoru.

2.3.2.4 Kako se utvrđuju pitanja?

- Na nacionalnom sudu je da sastavi pitanje za upućivanje. Nakon što utvrdi da je prethodna odluka neophodna, nacionalni sud može pozvati stranke da se izjasne o pitanjima koja treba postaviti. To strankama pruža važnu priliku da utiču na način na koji će pitanja biti formulisana pred SPEU.
- U konačnici, na nacionalnom sudu je da odredi konačnu formu i sadržinu zahtjeva.

2.3.2.5 Da li je postupak upućivanja prethodnog pitanja fakultativan ili obavezan?

Odluka o upućivanju pitanja SPEU po pravilu je u diskreciji nacionalnog suda. Isključivo je na nacionalnom sudu, pred kojim je spor pokrenut i koji mora preuzeti odgovornost za kasniju sudsku odluku, da u svjetlu konkretnih okolnosti predmeta utvrdi kako potrebu za prethodnom odlukom da bi mogao donijeti presudu, tako i relevantnost pitanja koja upućuje SPEU.

2.3.2.6 Da li postoji pravo na prethodnu odluku kada je riječ o tumačenju prava EU?

Na osnovu člana 267 stav 3 UFEU, nacionalni sud posljednje instance mora zatražiti prethodnu odluku SPEU kada postoji istinsko pitanje tumačenja.

CILFIT kriterijumi proizilaze iz prelomnog predmeta iz 1982. godine Srl CILFIT protiv Ministarstva zdravlja (283/81), kojim su postavljeni uslovi pod kojima je nacionalni sud posljednje instance oslobođen obaveze da pitanja prava EU uputi Sudu pravde Evropske unije (SPEU).

2.3.2.7 Tri glavna CILFIT izuzetka

1. **Irelevantno pitanje:** odgovor na pitanje prava EU ni na koji način ne može uticati na ishod predmeta.
2. **Acte éclairé (ustaljena sudska praksa):** pitanje je „materijalno identično” pitanju o kojem je SPEU već odlučio u sličnom predmetu, ili je ustaljena sudska praksa već riješila pravno pitanje.
3. **Acte clair (očigledno tumačenje):** pravilna primjena prava EU toliko je očigledna da ne ostavlja prostora za bilo kakvu razumnu sumnju.

Izuzetak	Značenje	Da li je upućivanje obavezno?
Irelevantno pitanje	Pravo EU nije neophodno za predmet	Ne
Acte éclairé	Pitanje već razjašnjeno sudskom praksom SPEU	Ne
Acte clair	Pravilno tumačenje ne ostavlja razumnu sumnju	Ne

- U presudi SPEU iz 2021. godine u predmetu *Conorzio Italian Management (C-561/19)*, SPEU je potvrdio i pojasnio ove kriterijume:

1. **Obaveza obrazloženja:** iako nacionalni sudovi posljednje instance imaju diskreciju da ne upute pitanje, sada su pod strogom obavezom da objasne zašto smatraju da se primjenjuje neki od izuzetaka (tj. zašto je riječ o *acte clair* ili *acte éclairé*).
2. **Provjera jezičkih verzija:** sudovi ne moraju ispitati svaku jezičku verziju, ali moraju uzeti u obzir razlike kojih su svjesni ili na koje im je ukazano.
3. **Neslaganja sa nižim sudovima:** sama činjenica da je niži sud drugačije protumačio pravo ne znači nužno da vrhovni sud ne može utvrditi da je riječ o *acte clair*, pod uslovom da sprovede analizu.

2.3.2.8 Obrazloženje u presudi kada nacionalni sud ne uputi pitanje

Sudovi posljednje instance krše član 6 EKLJP ako ne obrazlože odbijanje da upute pitanje prava EU SPEU (ES-LJP, 9. oktobar 2013, *Dhahbi protiv Italije*, predstavka br. 17120/09). Pored toga, u više država članica, obaveza suda posljednje instance da uputi pitanje dodatno je ojačana ustavnom garancijom, koja pogođenoj stranci omogućava da se zbog proizvoljnog odbijanja upućivanja obrati ustavnom sudu.

U presudi Suda u predmetu *C-767/23 [Remling]*, Sud je istakao da nacionalni sud ili tribunal posljednje instance uvijek mora obrazložiti svoje odbijanje da Sudu pravde uputi pitanja za prethodnu odluku.

Čak i ako je takvom sudu ili tribunalu dopušteno da tužbe odbaci uz sumarno obrazloženje, on mora, u svakom slučaju, konkretno i određeno navesti razloge zbog kojih se primjenjuje neki od izuzetaka od obaveze upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku.

U ovom predmetu Sud je morao odlučiti o spojivosti sa pravom EU mogućnosti, koju holandsko pravo daje vrhovnom sudu, da žalbu odbije isključivo na osnovu sumarnog obrazloženja. Takvo zakonodavstvo imalo je za cilj da, u interesu dobrog sprovođenja pravde, skрати trajanje sudskih postupaka i omogući tom sudu da više vremena posveti važnim predmetima. Nakon što je naglasio temeljnu ulogu postupka donošenja prethodne odluke uopšte, a posebno obaveze upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku, za pravosudni sistem EU, Sud podsjeća da vrhovni sud ili tribunal podliježe obavezi upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku, koje može biti oslobođen samo u tri situacije: kada je postavljeno pitanje prava EU irelevantno, kada je odredbu prava EU o kojoj je riječ Sud već protumačio ili, najzad, kada je to tumačenje prava EU toliko očigledno da ne ostavlja prostora za bilo kakvu razumnu sumnju. Kada vrhovni sud ili tribunal smatra da se nalazi u jednoj od te tri situacije, mora navesti razloge svog odbijanja da se obrati Sudu, iznoseći, u svakom slučaju, konkretno i određeno, razloge zbog kojih, po njegovom mišljenju, nema potrebe za obraćanjem Sudu. Takav sud ili tribunal može, s tim u vezi, preuzeti razloge na koje se pozvao niži sud u predmetnom sporu, pod uslovom da je taj niži sud objasnio zašto predmet spada u jednu od tri gore navedene situacije.

2.3.2.9 Obavezno upućivanje: vađenje prava EU

U predmetu *Foto-Frost protiv Hauptzollamt Lübeck-Ost* (predmet 314/85), SPEU je utvrdio da nacionalni sudovi nemaju ovlašćenje da akte institucija EU proglase nevažećim. Ako nacionalni sud sumnja u vađenje neke mjere EU, mora uputiti pitanje SPEU na osnovu člana 267 UFEU, čime se obezbjeđuje jednoobrazna primjena.

2.3.2.10 Ključni aspekti doktrine Foto-Frost

1. **Isključiva nadležnost:** SPEU ima isključivo ovlašćenje da akt Unije proglasi nevažećim.
2. **Obaveza upućivanja:** čak i niži sudovi (ne samo sudovi posljednje instance) moraju uputiti pitanja vađenja SPEU ako smatraju da su argumenti protiv vađenja mjere osnovani.
3. **Preventivna uloga:** presuda obezbjeđuje da se pravo EU ne primjenjuje nedosljedno u različitim državama članicama.
4. **Izuzetak (privremene mjere):** u vrlo uskim okolnostima nacionalni sudovi mogu odrediti privremene mjere kojima se akt EU privremeno suspenduje do odluke SPEU, pod uslovom da upute pitanje vađenja.

Foto-Frost je ključan za očuvanje „potpunog sistema pravnih lijekova” u pravu EU, zahtijevajući da se svako osporavanje vađenja mjere EU rješava preko SPEU, a ne pred domaćim sudom

- Sudovi posljednje instance krše član 6 EKLJP i član 47 Povelje EU ako ne obrazlože odbijanje da upute pitanje prava EU SPEU.
- Pored toga, u više država članica obaveza suda posljednje instance da uputi pitanje dodatno je ojačana ustavnom garancijom, koja pogođenoj stranci omogućava da se zbog proizvoljnog odbijanja upućivanja obrati ustavnom sudu.

2.3.2.11 Ako najviši nacionalni sud ne uputi pitanje SPEU: posljedice i rizici?

- Sumnje nižih sudova ne obavezuju najviši sud da uputi prethodno pitanje. Međutim, kada postoji rizik od neujednačene sudske prakse unutar Unije, najviši sud je dužan da uputi prethodno pitanje Sudu. To je slučaj kada su pravosudna tijela u različitim državama članicama više puta upućivala pitanja SPEU o nekoj temi (predmet *C-160/14, J.F. Ferreira da Silva e Brito i dr.*).
- Ako sam najviši nacionalni sud nema sumnji u pogledu pravilnog tumačenja pravila EU, nije dužan da čeka odgovore SPEU na pitanja drugog sudijske, niti da sam postavlja pitanja (predmet *C-197/14, X i Van Dijk*).
- U predmetu *C-416/17*, SPEU je presudio da je francuski Conseil d'État povrijedio pravo Unije time što nije uputio pitanja o slobodnom kretanju kapitala radi donošenja prethodne odluke, uprkos sumnjama u tumačenje.
- Predmet se ticao pitanja da li poreski tretman koji je Conseil d'État primjenjivao na francuska matična društva koja primaju dividende od stranih zavisnih društava krši članove 49 (sloboda poslovnog nastanjivanja) i 63 UFEU (slobodno kretanje kapitala). Komisija je pokrenula postupak zbog povrede obaveza na osnovu toga što je:
 1. Conseil d'État primjenjivao francusko poresko pravo na način koji je zanemarivao ranije prethodne odluke SPEU o tumačenju članova 49 i 63 UFEU u ovom kontekstu.
 2. Time što nije uputio zahtjev za prethodnu odluku iako je očigledno imao sumnje u pravilno tumačenje sudske prakse SPEU o ovom pitanju, Conseil d'État je povrijedio treći stav člana 267 UFEU.
- Ako najviši nacionalni sud propusti da uputi prethodna pitanja SPEU iako je to možda dužan da učini, to može dovesti do odgovornosti države, pod uslovom da su ispunjeni strogi kriterijumi iz presude *Köbler*.

2.3.2.12 Kriterijumi odgovornosti države: predmet *C-224/01 Gerhard Köbler protiv Republike Austrije*

U skladu sa ustaljenom sudskom praksom, SPEU je utvrdio tri uslova koji su neophodni i dovoljni da bi država odgovarala za povrede prava Unije koje joj se mogu pripisati.

Ti uslovi, koji se primjenjuju i kada nacionalni sud koji sudi u posljednjoj instanci povrijedi pravilo prava Zajednice, glase:

1. povrijeđeno pravno pravilo mora imati za cilj da pojedincima dodijeli prava;
2. povreda mora biti dovoljno ozbiljna; i
3. mora postojati neposredna uzročna veza između povrede obaveze koja tereti državu i pretrpljene štete.

2.3.3 Faza 2 postupka: pred SPEU

Ključne faze postupka pred SPEU:

2.3.3.1 Odluka o hitnosti

Ako je zatražen hitni ili ubrzani postupak, SPEU će brzo donijeti rješenje o tome da li je takav postupak opravdan. Po pravilu, pritvor će opravdati ubrzani postupak.

2.3.3.2 Pisani podnesci

Nakon što se zahtjev za prethodnu odluku podnese SPEU, stranke u nacionalnom postupku pozivaju se da dostave svoje pisane podneske. Oni se mogu dostaviti poštom Sekretarijatu SPEU ili korišćenjem platforme SPEU za elektronsko podnošenje, e-Curia.

2.3.3.3 Usmena rasprava

U zavisnosti od potreba predmeta, može se održati usmena rasprava, koja strankama daje priliku da svoje argumente iznesu lično. Rasprava je javna.

2.3.3.4 Mišljenje generalnog advokata

Nakon što se dostave svi podnesci, generalni advokat („GA”) određen za predmet daće svoje mišljenje. GA je dužan da iznese mišljenje samo ako Sud smatra da predmet otvara novo pravno pitanje. Iako mišljenje GA ne obavezuje Sud, Sud ga vrlo često slijedi.

2.3.3.5 Odluka SPEU i vraćanje sudu koji je uputio pitanje

Ubrzo nakon što GA da mišljenje, Sud donosi odluku o prethodnom pitanju, kao odgovor na pitanje (pitanja) nacionalnog suda. Sud tumači pravo EU i iznosi pravni test koji treba primijeniti (kada je to potrebno), ali ne odlučuje o samom predmetu. Stoga se, nakon što Sud donese presudu, predmet vraća nacionalnom sudu koji je uputio pitanje da odluči o meritumu predmeta.

2.3.3.6 Kada počinje postupak pred SPEU?

Kada nacionalni sud donese rješenje o prekidu postupka, šalje zahtjev za prethodnu odluku Sekretarijatu SPEU na sljedeću adresu: L-2925, Luxembourg, LUXEMBOURG.

Sekretarijat SPEU će zatim „notifikovati” zahtjev zainteresovanim stranama, a šire i objavom u Službenom listu EU.

2.3.3.7 Koliko proces traje?

Što se tiče rokova, podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku zahtijeva da nacionalni postupak bude prekinut dok SPEU ne donese presudu.

Prosječno trajanje postupka po zahtjevu za prethodnu odluku iznosi 18 mjeseci. Međutim, što je važno za praktičare u krivičnoj materiji, dostupni su ubrzani (PPA) i hitni postupci (PPU), pri čemu se ovaj drugi često koristi kada je lice lišeno slobode. Hitni postupak detaljnije je objašnjen u nastavku.

2.3.3.8 Ko učestvuje u postupku pred SPEU?

Sve stranke u nacionalnom postupku učestvuju u postupku pred SPEU, uključujući i treća lica koja u nacionalnom postupku formalno imaju svojstvo stranke. Na osnovu člana 23 Statuta SPEU, kada Sekretarijat primi zahtjev, o njemu obavještava države članice, Evropsku komisiju i instituciju EU koja je donijela akt čije je tumačenje sporno (za direktive o procesnim pravima to su Savjet i Evropski parlament). Ove druge strane imaju apsolutno pravo da daju izjašnjenja u predmetu, kako pisano tako i usmeno. Pojedine države članice mogu intervenisati ako smatraju da bi odluka SPEU mogla imati posljedice po njih. Komisija će uvijek intervenisati.

2.3.3.9 Intervencije trećih lica u postupcima pred SPEU

Imajte u vidu da ne postoji mogućnost da treća lica, kao što su NVO, intervenišu pred SPEU u predmetu u kojem nijesu stranka na nacionalnom nivou. Ako treća lica žele da daju formalna izjašnjenja pred SPEU, moraju formalno stupiti u nacionalni postupak prije nego što se zahtjev uputi SPEU.

2.3.3.10 Koliki su troškovi?

Postupak za donošenje prethodne odluke je besplatan, a o raspodjeli troškova odlučuje nacionalni sud.

2.3.3.11 Kada stranka može podnijeti izjašnjenja?

Što je važno za praktičare u krivičnoj materiji, SPEU može i sam odobriti besplatnu pravnu pomoć, u mjeri u kojoj pomoć primljena po nacionalnim pravilima ne pokriva troškove nastale pred SPEU. Na osnovu člana 115 Poslovnika, stranka u glavnom postupku koja ne može podmiriti troškove postupka pred SPEU može podnijeti zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, navodeći podatke i dostavljajući dokaze o svojoj finansijskoj situaciji, na osnovu kojih se može utvrditi da li ispunjava uslove za odobravanje besplatne pravne pomoći. U ovom kontekstu ne postoji test „osnovanosti”, jer u predmetima prethodnih odluka nema „pobjede” ni „poraza”. Ako već imate besplatnu pravnu pomoć u nacionalnom postupku, priložite relevantnu odluku, koja će biti uvjerljiva.

2.3.3.12 Kada stranka može podnijeti izjašnjenja?

Od dana kada Sekretarijat obavijesti strane o predmetu, počinje „pisani postupak”. Stranke u predmetu, Komisija i institucija(e) EU koje su donijele akt o kojem je riječ tada imaju dva mjeseca da podnesu pisana izjašnjenja.

2.3.3.13 Kako se odvija komunikacija sa SPEU?

Sva komunikacija prije rasprave odvijaće se između vas i Sekretarijata Suda.

- SPEU se u velikoj mjeri oslanja na pisane podneske, jer se oni mogu pažljivo prevesti i detaljno proučiti. Pisani postupak je stoga važan: do trenutka kada predmet dođe do rasprave, sudije i generalni advokat već će imati formiran stav o vjerovatnom odgovoru u predmetu.
- Svaki predmet podnesen SPEU dodjeljuje se „sudiji izvjestiocu”, koji sastavlja prethodni izvještaj i učestvuje u pripremi nacrtu odluke Suda. Kada se pisani dio postupka zatvori, „sudija izvjestilac” sastavlja prethodni izvještaj, koji će sadržati preporuke o tome kojem sastavu Suda dodijeliti predmet, da li odustati od rasprave i da li odustati od mišljenja generalnog advokata. Generalni advokat takođe daje stav o tim pitanjima, a Sud zatim, na svom sedmičnom opštem sastanku svih 27 sudija, odlučuje da li će postupiti kako je predloženo. „Sudija izvjestilac” može, u periodu nakon zatvaranja pisanog postupka, zatražiti od stranaka u predmetu da dostave dodatne informacije. Može i poslati konkretna pitanja koja će biti razmotrena na raspravi. To ponovo pokazuje u kojoj se mjeri predmeti razmatraju na osnovu pisanih izjašnjenja.

2.3.3.14 Koje vijeće će suditi u predmetu?

Sud zasijeda u vijećima od troje ili petoro sudija, a ponekad i kao Veliko vijeće od 15 sudija, dok u predmetima od izuzetnog značaja ili pri obavljanju posebnih institucionalnih dužnosti (kao što je odlučivanje o ostavci određenih zvaničnika EU) zasijeda u punom sastavu od 27 sudija. Predmeti se dodjeljuju vijećima od troje ili petoro sudija ako težina i značaj predmeta ne opravdavaju da o njima odlučuje Veliko vijeće.

2.3.3.15 Da li će uvijek biti usmene rasprave?

Ne postoji automatsko pravo na raspravu. Sud može odlučiti da ne odobri usmenu raspravu. U tom slučaju, pisani podnesci mogu biti jedina prilika da se utiče na ishod predmeta. Pisani podnesci po pravilu imaju veći uticaj na Sud od usmenih izlaganja.

2.3.3.16 Šta se dešava nakon rasprave?

Nakon rasprave, usmeni postupak ostaje otvoren dok generalni advokat ne da svoje mišljenje o predmetu. Mišljenje se sastoji od obrazloženih pisanih podnesaka, čiji se kratak sažetak čita na sudu na dan objavljivanja. Mišljenje će uvijek biti prevedeno na jezik predmeta.

2.3.3.17 Mišljenja generalnih advokata

- Generalni advokat ne određuje se u svim predmetima.
- Iznošenje argumenta zasnovanog na osnovnim pravima može dovesti do toga da se u predmetu odredi generalni advokat.
- Mišljenje generalnog advokata je neobavezujući savjetodavni dokument kojim se Sudu preporučuje da predmet riješi na određeni način.
- Generalni advokat je član Suda, baš kao i sudije, ali ne učestvuje u vijećanju. Njegova ili njena uloga je da „pomaže sudu”, uz potpunu nepristrasnost i nezavisnost.
- Mišljenje generalnog advokata po pravilu sadrži potpuniju ocjenu prava i bavi se i vansudskom akademskom debatom o pravu. Ono predstavlja priliku za izdvojeno mišljenje u sistemu koji trenutno ne dopušta izdvojena mišljenja u presudama.
- Ono djeluje i kao mehanizam kontrole kvaliteta, obezbjeđujući da vijeće koje odlučuje o predmetu uzme u obzir mjerodavan, nezavisan stav prije donošenja odluke.

2.3.3.18 Šta se dešava nakon mišljenja generalnog advokata?

- Nakon što generalni advokat iznese svoje mišljenje, usmeni dio postupka se zatvara, a vijeće počinje vijećanje i donosi sopstvenu presudu.
- Presuda neće sadržati toliko obrazloženja koliko mišljenje, dijelom zato što predstavlja kolektivnu presudu koja objedinjuje stavove svih sudija.

2.3.4 Faza 3 postupka: nazad pred nacionalni sud

- Važno je naglasiti da odluka SPEU daje samo tumačenje relevantnih odredaba prava EU.
- Kada je to učinjeno, i dalje je na nacionalnom sudu da odluku primijeni na činjenice pred sobom i da odluči o meritumu predmeta.
- U nekim slučajevima, na primjer kada je riječ o ocjeni proporcionalnosti, to još uvijek može ostaviti određeni prostor za argumente stranaka u nacionalnom postupku.

2.3.4.1 Da li su odluke SPEU obavezujuće za nacionalne sudove?

- Prethodne odluke obavezuju nacionalni sud koji je uputio prethodno pitanje (predmet *C-29/68, Milchkontor*). Nacionalni sud će potom i dalje morati da donese odluku u nacionalnom postupku, uzimajući u obzir presudu Suda.
- I sva ostala pravosudna tijela u Uniji moraće da prihvate tumačenje SPEU. To je sasvim logično, budući da je Sud EU najviši autoritet ovlašten za tumačenje prava Unije, a države članice su dužne, na osnovu načela lojalnosti Uniji (član 4 stav 3 Ugovora o EU), da evropsko pravo primjenjuju u potpunosti. Pored toga, postupak zasnovan na članu 267 Ugovora o funkcionisanju EU ne bi postigao svoj cilj (jednoobraznu primjenu evropskog prava) kada nacionalni organi ne bi bili dužni da u svojim odlukama slijede tumačenje Suda EU.
- U ovom kontekstu relevantan je predmet *C-453/00, Kühne i Heitz*. U tom predmetu SPEU je utvrdio da su, pod određenim okolnostima, upravni organi dužni da na osnovu lojalnosti Uniji ponovo ispituju odluku koja je postala pravosnažna, kada je prvobitna odluka dovedena u pitanje kasnijom odlukom SPEU.
- Ova odluka takođe pokazuje da prethodne odluke, pored obavezujućeg dejstva, imaju i retroaktivno dejstvo. To znači da se tumačenje odredbe koje je dao Sud EU primjenjuje od dana stupanja na snagu te odredbe.
- Budući da ovo dejstvo *ex tunc* može imati značajne finansijske posljedice i, štaviše, može ugroziti pravnu sigurnost, SPEU je u prošlosti, u nekoliko predmeta, pristupio ograničavanju vremenskog dejstva svoje odluke (vidjeti, na primjer, *C-43/75, Defrenne II*, *C-24/86, Blaizot* i *C-262/88, Barber*).
- Preporučuje se da se pravosnažne nacionalne presude dostave SPEU. One se danas objavljuju na internet stranici SPEU i SPEU ih može koristiti za istraživanja.

3. Modul 3 - Izrada i podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku

Ciljevi učenja

Na kraju ovog modula učesnici bi trebalo da budu u stanju:

- Da identifikuju formalne zahtjeve za zahtjev za prethodnu odluku;
- Da sastave jasna i strukturirana prethodna pitanja;
- Da razumiju praktične korake za podnošenje zahtjeva SPEU;
- Da identifikuju ključne elemente koje zahtijeva član 94 Poslovnika.

3.1 Zahtjev za prethodnu odluku

3.1.1 Praktični savjeti:

- Zahtjev za prethodnu odluku može biti u bilo kojoj formi koju nacionalno pravo dopušta za procesna pitanja.
- Zahtjev treba sastaviti jednostavno, jasno i precizno.
- Zahtjev ne bi trebalo da bude duži od 20 stranica.
- Zahtjev treba da bude otkucan na bijelom papiru formata A4, bez linija. Stranice i pasuse rješenja numerišite uzastopno. Koristite uobičajeni font (kao što je Times New Roman) veličine 12 (tekst) i 10 (fusnote), sa proredom 1,5 i horizontalnim i vertikalnim marginama od najmanje 2,5 cm.
- Zahtjev za prethodnu odluku mora biti datiran i potpisan, a zatim poslat preporučenom poštom Sekretarijatu Suda na sljedeću adresu: L-2925, Luxembourg, LUXEMBOURG.
- Kada je potreban PPU ili PPA, potpisani primjerak zahtjeva najprije pošaljite e-poštom SPEU na Registry@curia.europa.eu a original preporučenom poštom (na gore navedenu adresu). Zahtjev mora biti praćen svim relevantnim dokumentima i sadržati precizne kontakt podatke stranaka u glavnom postupku i njihovih zastupnika. Zahtjev mora sadržati kopiju spisa predmeta.
- Zahtjev se može sastaviti na jeziku nacionalnog postupka. Prevodilačke službe Suda prevešće ga na francuski, radni jezik SPEU.

Kontrolna lista za zahtjev za prethodnu odluku:

- ✓ Identifikovano relevantno pravo EU;
- ✓ Činjenice jasno sažete;
- ✓ Uključene odredbe nacionalnog prava;
- ✓ Pitanja jasno formulisana;
- ✓ Objašnjena potreba za tumačenjem;
- ✓ Zahtjev sažet i strukturiran.

3.2 Kako bi trebalo sastaviti rješenje o upućivanju

- Zahtjev može biti u bilo kojoj formi koju nacionalno pravo dopušta za procesna pitanja. Budući da će biti preveden na sve zvanične jezike EU, od suštinske je važnosti da zahtjev bude sastavljen jednostavno, jasno i precizno. Preporuke ukazuju da je dovoljno oko 20 stranica.
- Stranice i pasusi moraju biti numerisani.

3.3 Koje formalnosti se moraju ispuniti?

Zahtjev mora biti datiran i potpisan, a zatim poslat preporučenom poštom Sekretarijatu SPEU: L-2925, Luxembourg, LUXEMBOURG.

3.4 Sadržaj zahtjeva za prethodnu odluku

SPEU je vezan pitanjem (pitanjima) koje je formulisao sud ili tribunal koji upućuje zahtjev: ne može na sopstvenu inicijativu odgovoriti na pitanje prava EU koje nije postavljeno. Kao advokat u glavnom postupku, možete pomoći da SPEU dobije zadovoljavajući zahtjev predlažući šta bi rješenje suda koji upućuje zahtjev trebalo da sadrži. Praksa sudova često je da pozovu zastupnike da usaglasе sadržaj zahtjeva, koji se zatim usvaja i šalje SPEU. Član 94 Poslovnika propisuje da zahtjev za prethodnu odluku treba da sadrži sljedeće:

- Sažetak predmeta spora i činjenične nalaze suda koji upućuje zahtjev. To je važno kako bi SPEU mogao razumjeti kako se pitanje prava EU postavlja u predmetu. Bez ovog konteksta SPEU će teško moći dati koristan odgovor, a zahtjev može biti odbačen.
- Sadržinu odredaba nacionalnog prava primjenjivih u predmetu. Tamo gdje je to prikladno, treba uključiti i upućivanja na sudsku praksu koja objašnjava kako se te odredbe tumače.
- Razloge koji su naveli nacionalni sud da postavi pitanje tumačenja odredaba prava EU, kao i odnos između tih odredaba i primjenjivog nacionalnog zakonodavstva. U suštini, objasniti kako se pitanje koje se upućuje postavlja u predmetu. Pored elemenata obuhvaćenih članom 94 Poslovnika, zahtjev treba da sadrži:
- Sama pitanja, koja treba da se neposredno odnose na tumačenje odredaba prava EU. Moguće je postaviti i posljedična pitanja (tj. ako je odgovor na prethodno pitanje X, onda...).
- Ako je prikladno, poseban zahtjev za primjenu hitnog („PPU”) postupka (o čemu vidjeti Dio IV ovog priručnika o PPU. Praktični savjet sudije nacionalnog suda: razmislite o dodavanju supsidijarnog pitanja u zahtjev za prethodnu odluku, koje bi SPEU razmotrio u slučaju da na prvo pitanje odgovori negativno. Struktura zahtjeva: sadržaj zahtjeva propisan je članom 94 Poslovnika SPEU, sažetim u Aneksu Preporuka. Imajte u vidu da se, u nedostatku bilo koje od traženih informacija, SPEU može proglasiti nenadležnim ili zahtjev odbaciti kao nedopušten.

Zahtjev mora sadržati sljedećih sedam odjeljaka:

1. Sud ili tribunal koji upućuje zahtjev. Navedite sud ili tribunal koji upućuje zahtjev i potpune kontakt podatke.
2. Stranke u glavnom postupku i njihovi zastupnici. Navedite imena stranaka u glavnom postupku i svih koji ih zastupaju pred tim sudom ili tribunalom. Uključite tačnu poštansku adresu lica o kojima je riječ, njihov broj telefona ili faksa i adresu e-pošte.
3. Predmet spora u glavnom postupku i relevantne činjenice. Ukratko opišite predmet spora u glavnom postupku i relevantne činjenične nalaze kako ih je utvrdio nadležni nacionalni sud ili tribunal.
4. Relevantne pravne odredbe. Uključite precizna upućivanja na nacionalne odredbe primjenjive na činjenice spora u glavnom postupku, uključujući relevantnu sudsku praksu. Upućivanja moraju sadržati tačan naziv i citate odredaba o kojima je riječ, kao i podatke o njihovom objavljivanju. U ovom odjeljku navedite i odredbe prava EU čije se tumačenje traži.
5. Razlozi za upućivanje. Navedite razloge koji su podstakli zahtjev i precizirajte odnos između odredaba prava EU i nacionalnog zakonodavstva primjenjivog na glavni postupak.
6. Pitanja upućena radi donošenja prethodne odluke. Pitanje (pitanja) upućeno SPEU mora biti samostalno razumljivo. Navedite i sopstveni stav o odgovoru koji bi na pitanje (pitanja) trebalo dati.
7. Eventualna potreba za posebnim postupanjem. Naznačite ako lice (lica) o kojima je riječ moraju ostati anonimna, ili ako se zahtjev mora rješavati hitno.

4. Modul 4 - Hitni postupci i privremene mjere

Ciljevi učenja

Na kraju ovog modula učesnici bi trebalo da budu u stanju:

- Da razumiju privremene mjere pred SPEU i Opštim sudom;
- Da razlikuju PPU i PPA postupke;
- Da identifikuju situacije u kojima se hitni postupci mogu primijeniti;
- Da razumiju nedavne reforme u vezi sa prethodnim pitanjima pred Opštim sudom.

4.1 Privremene mjere pred Opštim sudom i SPEU

Članovi 278 i 279 UFEU: tužbe podnesene Sudu nemaju suspenzivno dejstvo. Sud, međutim, može narediti, ako smatra da okolnosti to zahtijevaju, suspenziju primjene osporenog akta ili odrediti druge potrebne mjere

- Postoje **dvije glavne kategorije** mjera koje se mogu odrediti na osnovu članova 278 i 279 UFEU:
 - 1– konkretna privremena mjera, odnosno suspenzija primjene ili izvršenja osporenog akta, i;
 - 2– druge mjere koje nijesu bliže određene, ali koje Sud smatra potrebnim, na primjer, u vezi sa tim koje procedure treba slijediti, uključujući pitanje da li vladi treba dati priliku da se izjasni ili odgovori na zahtjeve za preventivne mjere prije njihovog određivanja.
- Privremene mjere mogu se tražiti u direktnim tužbama.
- **Privremena pravna zaštita pred nacionalnim sudovima:** države članice moraju predvidjeti mogućnost neposredne i privremene sudske zaštite kada je to potrebno da bi pravna zaštita bila djelotvorna.
- Odluka SPEU Factortame, predmet C-213/89, ECLI:EU:C:1990:257: načelo lojalne saradnje (član 4 stav 3 UEU) i načelo djelotvornosti.
- Odluka SPEU u predmetu C-432/05, Unibet, ECLI:EU:C:2007:163: osnov se pomjerio ka načelu djelotvorne sudske zaštite. Ovo načelo zahtijeva: 'zahtijeva da u pravnom poretku države članice bude moguće odrediti privremenu mjeru dok nadležni sud ne odluči o tome da li su nacionalne odredbe spojive sa pravom Unije, kada je određivanje takve privremene mjere neophodno da bi se obezbijedila puna djelotvornost presude koja treba da bude donesena o postojanju takvih prava iz prava Unije u glavnom postupku.

4.2 Hitni postupci: PPU i PPA

4.2.1 Ključne karakteristike PPU postupka

- Nacionalni sud koji upućuje zahtjev može tražiti hitni postupak („PPU”).
- SPEU određuje vijeće od petoro sudija koje se PPU predmetima bavi po principu rotacije („Vijeće”). Vijeće odlučuje da li će udovoljiti PPU zahtjevu.
- PPU postupak po pravilu se prihvata kada je lice lišeno slobode do okončanja postupka.
- Ako je PPU zahtjev prihvaćen, o zahtjevu se obavještavaju samo državi članici o kojoj je riječ (a ne svim državama članicama), kao i instituciji EU koja je donijela zakonodavstvo o kojem je riječ.
- Odlukom da se zahtjev rješava po hitnom postupku utvrđuje se kraći rokovi za podnošenje izjašnjenja tih strana, a mogu se precizirati i pitanja koja izjašnjenja treba da obuhvate i odrediti njihova maksimalna dužina (radi uštede vremena za prevođenje).
- Odluka se dostavlja i drugim zainteresovanim stranama (odnosno državama članicama), koje se obavještavaju o vjerovatnom datumu rasprave kako bi se mogle izjasniti tom prilikom (tj. ne pisano, ponovo radi uštede vremena za prevođenje).
- Vijeće mora „saslušati” generalnog advokata. Sadašnja praksa je da generalni advokat izdaje „stav” koji se objavljuje i dostavlja strankama istovremeno sa presudom.

4.2.1.1 Šta je hitni postupak?

Prosječno vrijeme razmatranja prethodnog pitanja iznosi oko 18 mjeseci. To može biti dugo čekanje za nekoga ko je lišen slobode. Stoga SPEU od 2008. godine ima hitni postupak za prethodne odluke, nazvan „PPU” (*procédure préjudicielle d'urgence*). Za praktičare u krivičnoj materiji, hitni postupak za donošenje prethodne odluke, koji se u praksi često koristi, posebno je relevantan. U ovom postupku SPEU po pravilu presuđuje predmete u roku od nekoliko mjeseci od podnošenja zahtjeva nacionalnog suda. PPU predmeti uređeni su članovima 107–114 Poslovnika i odvijaju se po pojednostavljenom postupku. Broj strana ovlašćenih da podnesu pisana izjašnjenja može se ograničiti, dužina pisanih podnesaka i rok za njihovo podnošenje mogu se ograničiti, a pisani postupak se po pravilu vodi elektronski. U izuzetno hitnim slučajevima pisani postupak može biti u potpunosti izostavljen, mada je to rijetkost.

4.2.1.2 Ko može tražiti hitni postupak?

Načelno, PPU traži sud koji upućuje zahtjev, koji mora iznijeti činjenične i pravne okolnosti koje utvrđuju hitnost i opravdavaju primjenu ovog „izuzetnog” postupka.

4.2.1.3 Kada se hitni postupak može koristiti?

- Hitni postupak primjenjuje se samo u prostoru slobode, bezbjednosti i pravde (PSBP), odnosno na propise EU koji se odnose na azil i imigraciju i pravosudnu saradnju u građanskim i krivičnim stvarima, i to samo u hitnim stvarima u kojima je neophodno da SPEU odluči veoma brzo.
- Ne postoji iscrpan skup kriterijuma koji određuju kada se primjenjuje.

Postoje **tri scenarija** u kojima se PPU postupak primjenjuje:

- 1-Prvi scenario je kada je lice u pritvoru, zatvoru ili na drugi način lišeno slobode, a odgovor na upućeno pitanje odlučujući je za ocjenu pravne situacije tog lica.
- 2-Druga situacija odnosi se na rizik od ozbiljne, potencijalno nepopravljive štete po odnos roditelja i djeteta ili druge psihološke štete. To se, na primjer, može dogoditi u postupcima koji se tiču roditeljskog prava, starateljstva nad djecom, ili u zahtjevima za vraćanje djeteta koje je lišeno kontakta sa jednim od roditelja.
- 3-Polje primjene PPU, uzimajući kao kriterijum postojanje stvarnog rizika da će određena osnovna prava lica o kojima je riječ, kao što je zaštita od nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, biti povrijeđena.

Hitni postupak zasniva se na članu 23a Statuta, a detaljna pravila propisana su članovima 107 do 114 Poslovnika.

4.2.1.4 Kakav je uticaj hitnog postupka u praksi?

- U praksi, PPU proces može teći veoma brzo od trenutka kada se postavi pitanje prava EU. Ovaj postupak najčešće se koristi u predmetima koji se tiču roditeljskog prava ili starateljstva nad malom djecom, ili u predmetima u kojima je lice lišeno slobode.
- Sud pravde određuje posebna vijeća od petoro sudija za postupanje u ovim predmetima. Svi rokovi su znatno skraćeni. Pristup pisanom postupku je ograničen, pa većina strana učestvuje samo na raspravi.

4.2.2 Ključne karakteristike ubrzanog postupka (PPA)

- Polje primjene PPA šire je od PPU, koji je ograničen na oblast PSBP. Koristi se za predmete koji nijesu obuhvaćeni PPU, ali zahtijevaju ubrzano postupanje.
- Dostupan je i pred Sudom pravde i pred Opštim sudom.
- Koraci redovnog postupka za donošenje prethodne odluke: presuda SPEU u roku od 1 godine. Predmetu se daje apsolutni prioritet, a pisane faze se značajno skraćuju.
- Razlozi za PPA: opasnost po javno zdravlje, finansijski sistem EU, hitna ugroženost osnovnih prava kao što je protjerivanje stranaca (osnovna prava: načelo non refoulement ili porodični život), ustavno pitanje prava EU (vidjeti odluku SPEU u spojenim predmetima C-758/24 (Alace) i C-759/24 (Canpelli)), starateljstvo nad licem
- Nijesu razlozi za PPA: veliki broj predmeta pred nacionalnim sudom, ekonomski razlozi.

PPU	PPA
Samo oblast slobode, bezbjednosti i pravde	Šire polje primjene
Izuzetna hitnost	Ubrzano postupanje
Često predmeti pritvora/djece	Druga hitna pitanja prava EU
Veoma kratki rokovi	Skraćeni rokovi
Trajanje od nekoliko mjeseci	Brže od redovnog postupka

4.3 Izmjena: prethodna pitanja pred Opštim sudom

- Dana 1. septembra 2024. godine stupila je na snagu značajna izmjena Statuta Suda pravde Evropske unije („Statut“). Ova izmjena okončava dosadašnju isključivu nadležnost Suda pravde Evropske unije u postupcima po zahtjevima za prethodnu odluku. Od 1. oktobra 2024. godine nadležnost se u šest specifičnih oblasti prenosi sa SPEU na Opšti sud Evropske unije („Opšti sud“).
- Pored toga, izmjena uvodi proceduralne promjene koje jačaju transparentnost postupaka po zahtjevima za prethodnu odluku i proširuje postojeći mehanizam za isključivanje žalbi protiv odluka Opšteg suda.
- Izmjenom Statuta Opštem sudu se dodjeljuje nadležnost u **šest specifičnih oblasti** koje predstavljaju približno 20% svih postupaka po zahtjevima za prethodnu odluku i u kojima je nastao značajan korpus sudske prakse Suda pravde.
- SPEU zadržava nadležnost u predmetima koji se tiču i drugih oblasti ili koji u svakom slučaju otvaraju samostalna pitanja od temeljnog značaja. Konkretno, nadležnost se sa Suda pravde na Opšti sud prenosi u predmetima koji se isključivo tiču pitanja prava EU u jednoj od sljedećih oblasti:
 - **zajednički sistem poreza na dodatu vrijednost**
 - **akcize**
 - **Carinski zakonik**
 - **tarifno svrstavanje robe prema Kombinovanoj nomenklaturi**
 - **naknada i pomoć putnicima u slučaju uskraćenog ukrcavanja ili kašnjenja ili otkazivanja usluga prevoza**
 - **sistem trgovine kvotama emisija gasova sa efektom staklene bašte**
- Izmjena je dio šire reforme jurisdikcionog okvira EU radi unapređenja efikasnosti pravosuđa i u tom smislu se oslanja na **raniju pravosudnu reformu** kojom je povećan broj sudija Opšteg suda.
- Izmjena se sastoji od sljedeća tri stuba: (i) prenos nadležnosti sa SPEU na Opšti sud za određene postupke po zahtjevima za prethodnu odluku, (ii) proceduralne promjene postupaka po zahtjevima za prethodnu odluku i (iii) proširenje postojećeg mehanizma za isključivanje žalbi Sudu pravde. Budući da su dvije glavne funkcije SPEU donošenje prethodnih odluka i odlučivanje o žalbama o pravnim pitanjima protiv presuda i rješenja SPEU, izmjena predstavlja značajnu promjenu.

4.3.1 Prethodne odluke

- Prethodne odluke su odluke koje slijede nakon postupka po zahtjevu za prethodnu odluku koji je pokrenuo nacionalni sud države članice EU. Ovaj postupak mogu pokrenuti niži sudovi, a mora ga pokrenuti sud posljednje instance u slučajevima kada se pojave nejasnoće u pogledu tumačenja ili važenja prava EU. Postupak je stoga kamen temeljac pravosudnog sistema EU, koji obezbjeđuje dosljednu primjenu prava EU.

4.3.2 Prenos nadležnosti sa SPEU na Opšti sud

- Mogućnost dodjeljivanja nadležnosti Opštem sudu za postupke po zahtjevima za prethodnu odluku u određenim vrstama predmeta **postoji više od dvije decenije**. Ona se sada koristi kao odgovor na rastući broj postupaka po zahtjevima za prethodnu odluku koji su u toku i prosječno vrijeme njihovog rješavanja. Kako bi se obezbijedilo da Sud pravde može nastaviti da čuva jedinstvo i dosl-

jednost prava EU i donosi visokokvalitetne presude, prenos nadležnosti na Opšti sud u specifičnim oblastima ocijenjen je neophodnim.

- Izmjenom Statuta Opštem sudu se dodjeljuje nadležnost u **šest specifičnih oblasti** koje predstavljaju približno 20% svih postupaka po zahtjevima za prethodnu odluku i u kojima je nastao značajan korpus sudske prakse SPEU. SPEU zadržava nadležnost u predmetima koji se tiču i drugih oblasti ili koji u svakom slučaju otvaraju samostalna pitanja od temeljnog značaja.
- SPEU prvobitno odlučuje o raspodjeli predmeta između SPEU i Opšteg suda. Nacionalni sudovi stoga mogu nastaviti da svoja prethodna pitanja upućuju SPEU. Opšti sud može preispitati odluku SPEU o raspodjeli i može se uzdržati od preuzimanja nadležnosti u predmetima koji zahtijevaju načelnu odluku koja bi mogla uticati na jedinstvo ili dosljednost prava EU.
- Radi obezbjeđivanja pravne sigurnosti i transparentnosti u pogledu raspodjele predmeta, buduće presude SPEU i Opšteg suda moraju sadržati razloge zbog kojih je sud o kojem je riječ nadležan da odlučuje o prethodnom pitanju.
- Radi obezbjeđivanja jednakih garancija u svim postupcima po zahtjevima za prethodnu odluku, izmjenjena podrazumijeva obavezu usklađivanja procesnih pravila Opšteg suda sa pravilima SPEU. S tim u vezi, sudije Opšteg suda moraju **birati** među sobom sudije koje će obavljati dužnost generalnog advokata na period od tri godine, uz mogućnost ponovnog izbora.

4.3.3 Proceduralne izmjene postupka po zahtjevima za prethodnu odluku

Pored prenosa nadležnosti sa SPEU na Opšti sud u specifičnim oblastima, izmjenjena Statuta podrazumijeva i određene proceduralne promjene koje se primjenjuju na sve postupke po zahtjevima za prethodnu odluku.

- Prvo, svi zahtjevi za prethodnu odluku sada se moraju **notifikovati** Evropskom parlamentu, Savjetu Evropske unije i Evropskoj centralnoj banci, koji potom mogu odlučiti da li žele da iskoriste svoje pravo na podnošenje podnesaka ili pisanih izjašnjenja.
- Drugo, javno objavljivanje takvih podnesaka ili izjašnjenja svih uključenih strana (u razumnom roku nakon okončanja predmeta) sada će biti pravilo, za razliku od dosadašnje prakse pojedinačnog dostavljanja na zahtjev. S tim u vezi, strana može prigovoriti samo objavljivanju sopstvenog podneska/ izjašnjenja.

4.3.4 Žalbe o pravnim pitanjima protiv presuda i rješenja Opšteg suda

- Odlučivanje o žalbama o pravnim pitanjima protiv presuda i rješenja Opšteg suda još je jedna centralna funkcija SPEU.
- Član 256 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije dopušta da se obim ove funkcije odredi Statutom. Izmjena sada proširuje postojeći **mehanizam** iz Statuta za odlučivanje o tome da li se žalba dopušta. U predmetima obuhvaćenim mehanizmom, žalbe se dopuštaju samo ako Sud pravde odluči da predmet otvara pitanje značajno za jedinstvo, dosljednost ili razvoj prava EU.
- Prema statistici SPEU, protiv odluka Opšteg suda podnosi se veliki broj žalbi. Kako bi se očuvala efikasnost žalbenih postupaka i Sudu pravde omogućilo da se fokusira na žalbe koje otvaraju važna pravna pitanja, mehanizam za odlučivanje o dopuštenosti žalbe proširen je na dva načina.
- Prvo, nezavisni odbori za žalbe u okviru organa, kancelarija ili agencija EU dodati su na listu relevantnih odbora za žalbe čije odluke načelno spadaju u nadležnost Opšteg suda kao prve i posljednje instance. Lista sada obuhvata sljedeće odbore za žalbe:

- Kancelarija Evropske unije za intelektualnu svojinu
 - Kancelarija Zajednice za biljne sorte
 - Evropska agencija za hemikalije
 - Agencija Evropske unije za bezbjednost vazdušnog saobraćaja
 - Agencija Evropske unije za saradnju energetske regulatora
 - Jedinstveni odbor za sanaciju
 - Evropski organ za bankarstvo
 - Evropski organ za hartije od vrijednosti i tržišta
 - Evropski organ za osiguranje i strukovno penzijsko osiguranje
 - Agencija Evropske unije za željeznice
- Drugo, dodata je nova kategorija isključenja za neke predmete Opšteg suda koji se tiču odluka o ugovorima koji sadrže arbitražnu klauzulu.
 - Načelno, Opšti sud sada ima nadležnost prve i posljednje instance za sporove koji se odnose na izvršenje ugovora koji sadrže arbitražnu klauzulu – između institucije, organa ili agencije EU i privatne strane – a koji ne otvaraju pitanja značajna za jedinstvo, dosljednost ili razvoj prava EU.

4.3.5 Uticaj izmjene

Iako izmjena predstavlja značajnu promjenu dvije glavne funkcije SPEU, ostaje da se vidi u kojoj će mjeri omogućiti SPEU da efikasnije upravlja svojim radom, posebno dugoročno.

- Takođe je neizvjesno koje bi druge, možda nepredviđene, efekte izmjena mogla proizvesti. Na primjer, vrijeme će pokazati da li će ranija pravosudna reforma kojom je povećan broj sudija Opšteg suda smanjiti prosječno vrijeme rješavanja postupaka po zahtjevima za prethodnu odluku, naročito imajući u vidu da bi prag za nacionalne sudove da prethodna pitanja upućuju Opštem sudu mogao biti niži.

Ključna poruka

Postupak donošenja prethodne odluke jedan je od centralnih mehanizama za obezbjeđivanje jednoobrazne primjene i djelotvorne sudske zaštite prava EU. Nacionalni sudovi imaju ključnu ulogu u ovom sudskom dijalogu sa SPEU.

Aneks – dokumenti:

Statut Suda

https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2024-08/statut_cour_en.pdf

Poslovník

<https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2024-08/rdp-cour-en.pdf>

Dopunska pravila Suda

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:032:0037:0045:EN:PDF>

Препораки до националните судови и трибунали во врска со покренувањето на постапки за Pre-poruke nacionalnim sudovima i tribunalima u vezi sa pokretanjem postupka za donošenje prethodne odluke (C/2024/6008)

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202406008

Uslovi korišćenja platforme e-Curia

https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2024-09/2024-09-05_conditions-utilisation-ecuria_en_2024-09-25_10-50-7_866.pdf

Zaštita podataka o ličnosti u postupcima pred Sudom

https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2015-11/tra-doc-en-div-c-0000-2015-201508723-05_00.pdf

Objavljivanje podnesaka i pisanih izjašnjenja podnijetih u predmetima prethodnih odluka

<https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2025-04/observations-ecrites-en.pdf>

Uredba (EU, Euratom) 2024/2019 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. aprila 2024. o izmjeni Protokola br. 3 o Statutu Suda pravde Evropske unije

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2019/oj>

Godišnji izvještaj SPEU za 2025. godinu

<https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2026-03/qd-01-25-007-en-n.pdf>

- M. Broberg and N. Fenger, Preliminary References to the European Court of Justice (3rd edn, Oxford 2021)
- M. Costa and S. Peers, 'The Preliminary Ruling Procedure', Steiner and Woods EU Law, 15th edn (Oxford, 2023; online edn, Oxford Law Pro, 1 Aug. 2023),
- C. Lacchi, Preliminary References to the Court of Justice of the European Union and Effective Judicial Protection (Larcier, 2020)
- K.J. de Graaf, H.J. van Harten, A. Prechal, R.J.G.M. Widdershoven, Judicial Coherence in the European Union, Europa Law Publishing (2016)
- S. Prechal and A. Pahlad Singh, Urgency and Human Rights in EU Law: Procedures Before the Court of Justice of the EU (2020)

